

Omar Khayyam
[Rubaiyat. Irish]
Rubaiiat Omar Caiiam o
Naiseapur

PK
6514
I74

From the Library
of
PÁDRAIG Ó BROIN

RUBÁIÁT OMÁR CÂHÂN

ṛubá11áτ

OM ÁR C A11 Ám

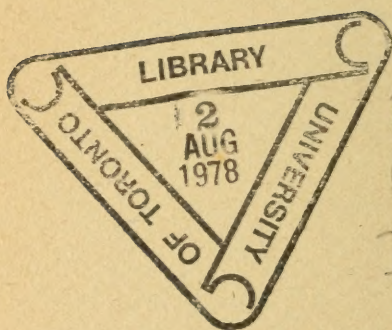
ó naíseápur.

TADHG Ó DONNCHADHA
(TORNA)

DO CHUIR I NGAEDHILG,
Ó AISTRIÚ BHÉARLA
ÉADBHAIRD MHIC GEARAILT.

ÁTH CLIATH:
MÁRTAN LESTER, Tta.

1920.

PK
6514
I74

RÉMHRÁDH.

I.

AN aiste filidheachta atá i gcló annso, níl ann acht aistriú ar aistriú. Sa Pheirsis a ceapadh ar dtúis é, agus d'aistrigheadh as san go Béarla é. Agus is ón mBéarla san do deineadh an t-aistriú atá annso.

Omár an t-ainm a bhí ar an bhfile a chéadcheap é. Omár Caiiám a tugtaí air coitchianta. Cialluighean an focal Caiiám 'puibleóir' nó 'fear puball do dhéanamh,' agus deirtar gur chaith Omár tamall dá shaoghal leis an gcéird sin, nó gur bhé ba chéird dá athair.

Rugadh Omár ag Naíseápúr; baile mór ata i ndúthaigh Chorassán i dtír na Peirse. Ní fios cadé an bhliadhain n-a rugadh é, acht gur tharla leathstigh de leath deiridh an t-aonmhadh aois déag. Agus fuair sé bás leathstigh de chéad cheathramhadh an dara aois déag, tuairim is bliadhain a 1123.

Is ró bheag an t-eólus atá againn ar chúrsaí saoghail Omár. Tír chomhachtach do b'eadh an Pheirse abhfad sara rugadh an file seo innti. Bhí lucht léighinn is foghluma go flúirseach innti. Garsún le hinntleacht is le meabhair chinn thar an gcoitchiantacht do b'eadh Omár, agus bhí an t-anadhúil sa bhfoghluim aige. Ní

fuláir nó bhain sé tairbhthe as pé tabhairt suas a fuair sé.

Le linn a óige sin do bhí fear mór léighinn is feallsamhnachta, darbh' ainm Mowafac, go raibh scoil aige i Náiseápúr. Thug Omár roinnt bhlianta ar a scoil sin agus isé is dóichighe gurab ann a chríochnuigh sé a scoluidheacht.

Bhí comhscoláire aige sa scoil sin, agus Nizám ul Mulc an t-ainm a bhí air. Ogánach tuiscionach inntleachtúil ab eadh é sin agus d'éirigh coidreabh agus báidh idir an mbeirt. Blianta n-a dhiaidh san do dhein fear cinn stáit de Nizám ul Mulc, agus nuair a bhí an comhacht aige níor dhearmhaid sé Omár.

Tar éis na scoile dfhágaint d'Omár, is cosmhail nach ró-mhaith d'éirigh an saoghal leis. Bhí an dúil sa léighean aige i gcomhnuidhe, acht níor leór san chun é choimeád n-a bheathaidh. "Ní chothuighid na briathra na bráithre." Do thuit sé i ndealbhas, agus b'éigin dó claoi le céird chun greim bídh is bolmac a choimeád dó fhéin. Céird na bpuball do dhéanamh a tharraing sé chuige, agus isé is dóichighe gur óna athair a fuair sé é. Acht ar nós Dhonnchadh Ruaidh agus gairm an mháighistir scoile, "a rún don phobul gur follamh an chéird sin"; ba shuarach an acmhuing d'Omár an chéird a bhí aige féin. Nuair a dhein fear cinn stáit de Nizám ul Mulc, d'imthigh Omár ag triall air, agus d'iarr aisce air.

Dfbiafraigh Nizám de cadé an aisce a bhí uaidh.

"Isé aisce is mó a fhéadfá a thabhairt dam," arsa Omár, "ná leogaint dam maireachtaint i gcúil éigin fé scáth do mhórchómhachtsa, mar a bhféadfad tairbhthí na n-ealadhan do chraobhscaoile, agus faid saoghail agus sonus a ghuidhe dhuitse."

Thug Nizám ul Mulc pinse dhá chéad déag *mitcál* óir

sa bhliadhain d'Omár ; agus do mhair sé air sin go sásta go dtí lá a bháis.

Bhíodh sé ag gabháil don léighean i gcomhnuidhe, agus do scríobh sé roinnt leabhar i bprós agus i bhfilidheacht. Bhí ainm mhór air i dtaobh a fheabhus a bhí sé san Réalteólus. Do cheap sé cláracha luachmhara don ealadhain sin. Bhí sé ar an ochtar fear a ceapadh, aimsir Malic Seáh, chun ceartú a dhéanamh ar an gcailliúir. Agus n-a theannta san do cheap sé leabhar ar Algéabar.

II.

Rugadh Éadbhard Mac Gearailt ag Bredfield House, i n-aice le Woodbridge, Suffolk, i Sasana, an lá deireanach de mhí na Márta, 1809. Sliocht deóruithe ó Éirinn é ar thaobh a athar is a mháthar. Seán Puirséal ab ainm is sloinne dá athair, agus Gearaltach ab eadh a mháthair. Nuair a cailleadh athair a chéile do ghlac Seán Puirséal chuige fhéin sloinne agus armus na nGearaltach. Éadbhard an tríomhadh mac a bhí aca.

Sa bhliain 1821 do cuireadh chun scoile é go dtí King Edward VI Grammar School ag Bury St. Edmunds. Sa bhliain 1826 chuaidh sé go dtí Coláiste na Tríonóide ag Cambridge, mar a bhfuair sé a chéim sa bhliain 1830. Duine dá chomhscoláirí ab eadh Thackeray.

Do chaith an Gearaltach urmhór a shaoghail ag Bredfield. Thug sé cuaird ar an bhFrainge sa bhliain 1825.

Duine mór muinteardha dhó ab eadh Bernard Barton, file, ó Woodbridge, agus phós sé inghean leis an nduine uasal sin.

Bhí an Gearaltach simplidhe n-a bhéasaibh ; bhí

caoin lágbach cúthail n-a mheóin ; agus bhí carthannach fial.

Dhein sé mórán aistriúcháin ar a ionad chomhnuithe ; acht fé dheire sa bhliain 1874 chuaidh sé chun comhnuithe go dtí Little Grange mar a bhfuair sé bás.

Bhí sé tugaithe do bhádóireacht. Bhí coite aige agus thugadh sé tamall gach bliadhain ar an bhfairrge móorthimcheall cóstaí Shasana. Acht sa bhliain 1877 do cailleadh an fear báid a bhí aige. Chuir sé suas den tseólthóireacht annsan, agus d'iompuigh sé ar ghárnóireacht.

An 14 lá de Mheitheamh an tsamhraidh, 1883, fuair sé bás obann agus é ar cuaird ag Merton Rectory, Norfolk. Tá sé curtha ag Boulge.

Ar shon gur scríbh sé a lán níor chuir sé riamh i gcló féna ainm acht aon leabhar amháin .i. " Six Dramas of Calderon," sa bhliain 1852. Aistriúchán ón Spáinnis agus ón nGréigis agus on bPeirsis iseadh urmhór a shaothair litridheachta.

Sa bhliain 1856 d'áitimh an tOllamh Cowell air stuidéar a dhéanamh ar litridheacht na Peirse. Do dhein, agus sa bhliain 1859 do cuireadh " Ceathramhna " Omár i gcló don chéad uair. Fé mar ba ghnáth leis an nGearaltach, níor chuir sé a ainm leis. Bhí 75 " ceathramhna " sa chló san. An t-aistriú a dheineassa air sin do cuireadh i gcló é i " Sinn Féin " na Nodlag, 1908, i n-éinfheacht le Réimhrádh ón bhFear Eagair, ó Art O Ghriobhtha. Is beag an meas a bhí ar an leabhar san an Ghearaltaigh ar dtúis. Acht tháinig cóib den leabhar i láimh an fhile Swinburne. Do mhol seisean dá cháirdibh é, agus as san amach bhí rith an ráis leis. Tá clú litridheachta an Ghearaltaigh i dtaobh leis an aistriú san amháin.

Sort breac-aistriú a dheineadh an Gearaltach i gcomhnuidhe. Isé theastuigheadh uaidh ná a thabhairt dá léightheóir an tuairim chéadna agus an aigue chéadna a gheóbbhadh an léightheóir dúthchais as an aiste bhunadhsaigh.

III.

Focal Peirsise iseadh Rubáiliát ; is ionann é agus an focal Gaedhilge *ceathramhna*. Acht saghas fé leith ceathramhan iseadh é. Bíonn cheithre líne innti. An líon céadna siollabh ingach líne sa cheathramhain. Agus is gnáthach an líon san éagsamhail ód gceathramhain go chéile. Comhfhuaim, no rím, ar thrí líne, ar a laighead, den cheathramhain. Is gnáthaighe easnamh ríme ar an tríomhadh líne ; acht tonn na cainnte d'éirighe i ndeireadh an tríomhadh líne agus a íslíu arís sa cheathramhadh líne. Sa bhunamhrán bíonn an rím do réir uird aibghitreach ó cheathramhain go ceathramhain. Agus sin a mbíonn de cheangal eatortha.

Níl aon deimhin ar an fhaid a bhí i bpríomhaiste Omár. An chóib is girre dhe tá 158 ceathramhna ann ; agus an ceann is sia, tuairim is chúig céad. Isé rud do dhein an Gearaltach ná na cinn a bfheárr leis a phiocadh as agus iad d'aistriú. Ceathramha agus céad atá aige san aiste seo annso. Acht ba ghnáth leis an nGearaltach bheith ag ceartú ar a shaothar féin, ag cur leis agus ag baint de. Agus deirtar gur uaidh féin a chuir sé an chéad cheathramha ann.

Isé an ceathramhadh cur amach ar shaothar an Ghearaltaigh atá aistrighthe annso. Chun an *tonn cainnte* dfhagháil sa Ghaedhilg, agus aithris ar an uireasbha ríme san tríomhadh líne, do dheineas

comhfhuaime an tríomhadh líne do scoilt n-a dhá leath agus é iompáil bunoscionn. Dfhág san *aichill* agam—an tslighe is coitchianta san Ghaedhilg chun tonn cainte d'iomchur. Ní gádh acht ceathramha a léigheamh chun san a thabhairt fé ndeara.

Ní fuláir gan a dhearmhad gur sa Pheirse a ceapadh an aiste seo ar dtúis; agus n-a theanntasan go bhfuil naoi gcéad bliadhán ann ó cumadh é. Mar sin ní miste bheith ag súil lena lán ann a bhaineann le saoghal na Peirse, agus le seanchus na tíre sin; agus fós iarsmaí aigne an duine a chéadcheap é.

Tír na rós iseadh an Pheirse. Bíd siad ann nádúrtha, ar gach aondath—idir dhearg agus bhuidhe agus bhán—agus iad go fluirseach. Agus ar theacht an earraigh a thosnuighid siad ar scéidhe.

An tsinnealach, nó éan na hoidhche, isí sin éan toghtha na bhfilí sa Pheirse. Bíd siad á moladh i gcomhnuidhe

Ní ró-mhór an meas a bhí ar Omár i measc a chine féin riamh. Isé fáth a bhí leis sin, do réir dheallraimh, an magadh a dheineadh sé fén ghné sin de chreideamh Mhahomet a chleachtaidís. Dream corrathónach iseadh iad. Táid siad géarchúiseach n-a gcéadfadhaibh cuirp agus anma. Agus i n-aimsir Omár bhíodar go mór fé anáil na Súifíoch, dream crábhaidh a bhí tugaithe do nósáibh rúndha feallsamhnachta is creidimh. Bhíodh Omár dian orthasan, mar, leis an bhfoghlaim a bhí air fhéin, do thuig sé ná raibh n-a nósáibh súd acht mar bheadh bratach feasa ag folach a n-ainbhfiosa is a mbréagcrábhaidh.

Acht dá mhéid é foghlaim Omár, do theip air crábhadh ná creideamh ab fhearr a cheapadh dhó fhéin ná do dhaoine eile. Thug sé fé shaoghal an lae Imbáireach d'innfhiúchadh roimh ré, agus níor éirigh leis. Níor

fhan aige annsan acht claidhe le saoghal an lae Indiu, a bhíodh i gcomhnuidhe ag sleamhnú uaidh, agus glacadh leis sin mar fhéadfadh sé é. D'iarradh sé ar a lucht leanamhna an corn do líonadh agus bheith ag ól go meidhreach, mar nár bhílios cadé an treó a bheadh ortha imbáireach. Is díol truaighe an feallsamh bocht a d'iarraidh bheith meidhreach agus ná bíonn dá bhárr aige acht an lionndubh. Dhein sé dia beag den bhfíon is den tSáici, don té dheineadh an fíon do roinnt; acht is fuirist a aithint air ná raibh aigne sásta aige da bhárr. Acht ní féidir a rádh le cruinneas an ag magadh nó i ndáiríribh a bhíonn sé aonúair. Níl le déanamh againn acht glacadh leis mar atá sé.

Ní féidir a shéanadh, amhthach, ná gur dhein an Gearaltach go minic fiarsceó ar chainnt an tseanfiondúra bhoicht. Dhein sé *déadhnúichán*—má's ceart dam téarma nua a thabhairt air—.i. thug sé Qmár "suas chun dáta." Acht tá leathscéal aige dar ndóigh: Má cailleadh a lán de choraibh na seanaimsireachta, is deimhin gur eirigh leis giota maith litridheachta a cheapadh sa Bhéarla.

IV.

Ar éigin atá saothrú a dhóithin fós ar fheallsúnacht sa Ghaedhilg chun obair dhen tsórd so d'aistriú innti le bárr chruinneasa. Tá súil agam, ar an adhbhar san, ná beifar ró-dhian ar an iarracht so toisc gach ar theip orm a thabhairt liom.

Ní miste liom mo bhuidheachas a ghabháil le muinntir Mhártain Lester a ghaibh ortha féin an leabhar so a chur i gcló. Do chuir "Crádh Croidhe Éigeas" anaspéis ann, agus do chabhruigh liom go mór. Táim buidheach dhe mar gheall ar a thrioblóid.

Lá Samhna, 1920.

TORNA.

RUBÁIÁT OMÁR CAIÍAM Ó NAÍSEÁPŪR.

I.

Preabaidh bhur suidhe ! Sin scaoile is scaipe ag an ngréin,
D'aistrigh ó chuim na hoidhche a reanna go léir,
Ar reannaibh 's ar oidhche féin, is tuitim a gaoi
Ar mhiontur an ríogh ghá shoillsiú i dtaitneamh go glé.

II.

D'aislingeas féin roimh éag na maidne nár chirt
Gur airigh mé tréanghuth daonna i dtabhairne istigh :
“ Sin scéimh an phailliúin laistigh i bhfuirm fé réir,
'S cad chuige an fear féin go tréith fé thathamh amuigh ? ”

III.

Do chuala glaodh le glaodhach an choiligh annsan
O shluagh bhí taobh le béal an doruis ar scur :
“ Eirigh 's oscail ! Abhfus ní buan ár ré.
Agus cuaird athlae ní déanta ar n-imtheacht as so.”

IV.

Ar chasadh seanghuidhe le tuidheacht na callainne nódh
Seadh mheasaid deaghdhaoine claoi le machtnamh de
dheóin
Mar mbíonn gealachrobh Mhaoise i gcóir ag eascar
den chraoibh,
Is mearanál Iosa tríd an dtalamh go beó.

V.

Sin imthighthe Irám níor fhág sé oiread is rós ;
 Is corn seachtfháinneach Seámsíd ca bhfios cár ghlóis ;
 Acht an grápa choithigh sé fós a dheirge ar áis
 'S bíd scothghuirt fé bhláth n-a dtráth cois srotha
 againn fós.

VI.

Ar mhilisghob Dháibhí tá snaidhm ceangail gan cheól
 Acht cloistear um meadhán oidhche árdghlaoidh
 Fheallamhail óighe
 Le hársaidheacht teanga ar an rós, ghá mholadh dhi :
 “ Feárr Fíon ! ”
 Go ndineadh don scáil bhuidhe dhás dí dearg n-a snódh.

VII.

An corn so líon, 's i ngríos an earraigh bluig sáith
 Doineannbhrat caoi is aithrighe ded bhallaibh go bráth ,
 Tá éinín fairthe na dtráth ar eitilt go righin
 Is innisim díbh gan moill go stadfaidh dá stáir.

VIII.

San mBaibilin féin, no i Naíseápúr na lios,
 Pé blasta nó géar a théigheann an súghlach dhuit,
 N-a dheóir 's n-a dheóir seadh shileann lathairt do
 shaoghail,
 'S n-a dhuille i ndiaidh chéile a scéidheann duilliúr do
 ghóis.

IX.

Adamhuighir fhéinig téacht na maidne i mbun scoth,
 Acht dearbhscoth glé an lae indé cár scaradh leis ?
 'S an rós a thagann i dtosach an tsamharaidh ar éill
 Bheir Seámsíd i gcéin is Caicobád ar a mhuin.

X.

Go dtéighid sin slán. Cár bhfeárr dúinn féinig tnúth
Le Caicobád na mál 's le Caíchósú ?

Bíodh Zál is Rustum úd le héachta ag ádhbhacht,
Is béile ofráladh Hátim—séanse iad súd.

XI.

Lem aisse bí spás ar dáil fan imeall an fheóir
Idir fhearann an bhráca is fás an luimrigh mhóir

I n-áit nach treise ann ar threón ná ar aimid de thráill
'S sin beannacht na ngrást le Mahmúd cumais an óir.

XII.

Fé dhuilleabhar chraoibhe bím lem leabhar amhrán ;
Bíodh corn maith fíona is bríce im aice dhen arán ;
'S an díthreabh acht go mbeitheása im fhochair led
laoi—

Dar liomsa níor dhíthreabh í acht parrathas árd !

XIII.

Bíonn duine is sé réim an tsaoghail a mbeallann a
chroidhe ;

'S duine eile is sé aonbhrogh Dé dá raideann sé gnaoi ;
Glacaidh ar an earradh do-chír, sar thuilleadh ná
héighimh ;

An druma úd i gcéin ná géill dá chlagar le suim !

XIV.

Féach seal ara an rós is gleóite balaith ; sé duairt :

“ Bíonn aiteas im beól ar bheidibh nuair phreabaim go
suaire ;

Stróicse 'em baitheas go luath a cheangailbheart sróill,
Is caith ar an bhfód a stór 'sa mhaise 'sa bhuadb.”

XV.

An té do bhailigh i dtaiscíd an t-ór n-a mhaoín,
'S an té do scaip é go fearthainneach sóghach le gaoith,
Is dearbh nár hóradh díobh aon chré sa bhfeart
Gur dhéanta dfhearaibh a leabthacha a thóbhach arís.

XVI.

Is mairg gur dóth dhó lóchrann aindeis an tsaoghail,
Fanann n-a smól nó fós má phreabann ar bhlaodhm,
Ar nós an tsneachta is beag ré insna fearannaibh teó,
Lasann uair óg nó dhó agus casann ar éag.

XVII.

Machtnaimh ar ghlóir an ósta chríona tháir
Gurab ainm dá dhóirse leóinte oidhche is lá
Gach sultán dá dtígheadh n-a cháil 's in' acmhuing
an treó
Do chaitheadh a nóimeat cóir 's d'imthigheadh go bráth.

XVIII.

Bíd airc agus leóghain le spórt ag caitheamh a saoghail
Mar mbíodh Seámsíd ag ól fad ó go rabairneach saor,
'S Bahrám na sealg is tréan ag satailt ar a fhód
An t-asal fiaidhmheóin 's ní dóth dhó scaipe ar a néall.

XIX.

Measaim ná fásann scáil ró-dhearg ar rós
Nár eascair as áit nur tharla marbh ann treón ;
'S an búgh bheir maise n-a glódh do gharraithe bláth
Gur theangmhaig n-a lár ó tháthfholt ainnire róinn.

XX.

'S an luibh seo n-a dhíon ar íoghair na habhann ár ndáil,
Go bhfuil glaise ar a gnaoi agus mílse a balaithe ag cách,
A bhuíonach, tarraing go sámh, 's ná luigh uirthi síos—
Ca bhfios cadé an caoinghob thíos aganfhis ór fhás.

XXI.

Líon corn na féile, a laogh, go scaipeadh de dheóin
O Indiu dham aithmhéala Indé, is gach anaithe róm :
Imbáireach ! Ca bhfios dar ndóigh nach n-a chuilith
raghainn d'éag,
Mar d'imthigh Indé is seacht n-aosa ar ceapadh n-a chóir.

XXII.

Féach, cuid den dream dob annsa linn abhfus,
Scoth na gclann do bhronn an saoi ghál n-a rith,
Babhta roimhe seo d'ibh gach duine a steall
'S do dhruid don bhall 'n-ar bhfonn leis luighe fé chuilt.

XXIII.

Is sinne atá suas go suaire san ionad ba léó,
'S go gcuireann an uain gheal nuaidhreach orainn do nós,
Is dual dúinn imtheacht fén bhfód i gcuilce atá duaire,
'S nach fiosach cá sluagh nur luadhadh mar chuilce sinn
dóibh.

XXIV.

Deineam crích dhon chóir seo róinn, dá gcaithfam d'ár
n-aois,
Sara luigheam fén bhfód ar nós ar mhair ar an saoi ghál ;
An chré dhon chré seadh is dual ; fén gcré bheam fós,
Gan fíon gan cheól gan spórt gan aiteas—gan chríoch !

XXV.

An dream dar cion Indiu so dhfhagbáil gan ghruaim,
'S an dream ler coinne dul Imbáireach buan,
Deir Muezzíu árd n-a gcluasa ón dteanntur dubh :
"Thall ná abhfus, dbhur n-imreascáil níl duais !"

XXVI.

Naéimh is ollaimh oilte a thrácht go dian,
Dhá shaoghal dá gcur ar bun de bhárr a nglíadh,
Tá a gcainnt fé tháir, dar fiadh, 's iad féin fé ghuith,
'S a mbéil ghá stopadh ag crumha i gcáirnibh criadh.

XXVII.

Ag ollamhain ghasa chaitheas m'óige ar scoil,
Is chloisinn a dtagra greanta ar bórd go glic ;
Acht dfhág a nglórtha me gan toradh ar a gceacht,
'S an dorus isteach 's amach ba chomhionann dam.

XXVIII.

Is sámh a chuireas n-a bhfochair sin síol an eóil,
'S mo lámhsa a bhrostuigh air ionnus go dtígheadh chun
flóis ;
'S níor bhaineas dá dhruim 'mun bhfóghmhar acht a
ádhbhar so :
"Thánga im uisce, is i gcosmhaileacht gaoithe
imtheóghad !"

XXIX.

Ar an saoghal so theacht 's cad as, cad chuige, nach eól !
Acht éalódh isteach mar thagann uisce n-a ród ;
'S annsan arís, mar gheóbhadh an gbaoth n-a neart.
Téarnamh as 's nachfeas cá gcluichtear ar seól.

XXX.

Cadé an nídh le fonn anall gan chuire do ghread ?
'S arís mar shamhail anonn gan chuire d'imtheacht !
Is 'mdhó san gloine gan chead den bhfion so is call
Chun cuimhne an leamhais do scannradh i bhfiuchra
amach !

XXXI.

O lár na cruinne do lingear an geata thuas,
Is tráth do thugas ar mhullaighthibh Shathuirn duaire ;
Do scaoileas ceasta cruaidhe, mar ráinig dham ;
Acht tásc an Duine is an Chinneambhain—d'aistrigh
uaim.

XXXII.

Bé sin an dorus is a eochair im ghreim níor fhan :
Bé sin an cochal a dhfholuigh óm radharc gach cleas :
Mise agus tusa, agus seal d'ár dteist ar clos ;
'S annsan sin mise agus tusa go deimhin ar ceal.

XXXIII.

A oscailt sin féach nár fhéad an talamh ; ná an mhuir
Atá dochraideach déarach t'réis a flatha 's í i mbroid ;
Ná spéir an chreasa, ar shon gur foluighthe a tréad
Fé sholus an lae, 's gur léir a n-amharc sa dubh.

XXXIV.

D'aitheas go tréan an té seo ionnamsa, leathstall
Den bhratach dhoiléir, ag éileamh sholuis im chall
Mar stiúir san doircheacht ann, 's níor airigh mé séad
Acht seanchas béil fé " an té seo ionnatsa 's é dall " !

XXXV.

N-a dhiaidhsan thárla an t-árthach cré seo dham,
Is d'iarra, trá, fios fáth mo scéilse air ;
'Sé dubhairt 's sinn béal le gob : " O's iadh go bráth
An t-iaidh fé chlár, ná stán let rése ón ndigh."

XXXVI.

An t-árthach cóir dá ghlór a fhreagair mo ghuais,
Ba shamh, dhom dhóigh, chun óil 's chun marthana é
uair ;
'S an beól tré charrbhas suaire dar dháileas póg,
Nár bhreágh leis póga a thóbhairt 's a ghlacadh go buan.

XXXVII.

Mar, is meabhair liom lá ar mo stáir gur dhearcassa céird
Fear dealbhtha árthach thárla ag leadairt ar chré ;
'S má b'áis gan teangain an chré, níor bbalbh í i gcás,
'S do labhair go tíáth : " A bhráthair cheana, go réidh ! "

XXXVIII.

Nach eól díbh scéal mar é dhruid chughainn anuas,
Ghá chóru i gcéill do réir na nglún do ghluais,
Ar chré bhuig shúighte dhuaire dá sórd san caob
I gclódh cheart daonna ón Saor dá cumhdach uair ?

XXXIX.

'S an braon a doirtear de chorn na féile síos
Sa chré seo, a shlogann go hocrach é n-a bruinn,
Ca bhíos nár éaluigh síos chun créim do chosc
O ghlédhearc fholuigh bhí tuilleadh ann is ré na ríomh ?

XL.

Ar aithris na túilpe, ag tnúth le fíon ó neamh,
 Ar maidin 'sí shúghann den drúcht a daoithin ceart,
 A cúrsa díreach leanse, it eascair bhunscionn
 Go dtagair béal fút san úir is críoch led stair.

XLI.

Ded mhearathal bhaoth 'dir dhaonna is diadha scuir,
 Is caingne an tsaoghail dot éis na ciapadh thu,
 Acht méara cliath do chrobh, le taitneamh dó, léig
 Tré bhachallaibh céibhe an té do riarann digh.

XLII.

Má'sé is críoch don digh 's don ghob atá led bhéal
 An nídh seo is tosach is deire do chách san tsaoghal,
 Taoi Indiu ar fagháil, Indé mar bhís, is tuig
 Nach ísle ghiota ar do chumus Imbáireach féin.

XLIII.

Is aingeal na dighe seo is duibhe ar bith cáil is clódh
 Nuair a casfar leat a íoghair ar bhraoi an tsrotháin fé
 dheóidh,
 'S go sínfidh a ártach rôt, ón mblaise ná stríoc
 Acht t'anam do thuidheacht chun díogtha i dtráth dhod
 bheól.

XLIV.

An t-anam má fhéadann an chré do lánchur uaidh
 Is taisteal gan éide tré spéartha neámhdha ar luas,
 Nach dó badh nár 's badh thruagh dul craipilthe
 tréith
 Is fanacht go réidh insan chrébhoth tháir seo buan ?

XLV.

An bothán puible i suidhtar n-a chlúid lá amháin
An sultán foirtill ar turus chun dútha an bháis ;
Imtheacht dó súd chun fáin, 's an ferráis dubh
Do dhonán eile do sciomradh an chumhangbhotháin.

XLVI.

Ní heagal duit é, ar an saoghal 's an cáirde istigh,
Ar n-aithgheinne araon ár ndéidh nach fagháil dóibh sin;
Do scéidh an Sáiciú cluig d'ár samhail—miréid—
As an eascair sin féin 's ag scéidhe go bráth a bheidh.

XLVII.

Nuair éalóa mise agus tusa fé bhraoi an bháis mhuair
Is léir, O, a rithfidh an chruinne ar a síorrás bhuan,
'S gan aici de shuim n-ár mbuaic fé aontsórd chuir
Acht méaróg cloiche do thuitfeadh san duibheagán fhuar.

XLVIII.

Nó meát spás amháin—aon bholmac beó
D'ól sa bhfásach tá is an tobar n-a mheadhón—
Is, ráinigh 'n tsochraid ghósta an cró nach náid
An fód ór tháinig tráth ; bí ag bogadh ort, is dóigh !

XLIX.

Má's gnaoi leat órstoc cóir do ré do reic
Ag scaoile a tómhus—sa ghnó ná géill gan bhruid !
Níl leithead bhéidir an bhruibh idir fhíor is ghó,
'S cá gcinnfar eólus cóir ar an saoghal so dhuit ?

L.

Bfhéidir gan leithead an bhruibh idir fhóir is ghó,
 Is bfhéidir guráb eochair don chiste sin aon beageóil ;
 It sheilbh dá dtigheadh mar chóir, do bhéarfá ar an
 dtigh
 Is bfhéidir in' fhochair ar an nduine atá i bhfeidhil an
 stóir ;

LI.

An té na ritheann fén gcrúinne seo a sheanchus sceóil
 Nach féadthar breith air acht oiread 's an t-airgead beó ;
 O mháh go máhí is dóigh go dtéigheann n-a riocht
 'S go n-éagaid uile—acht eisean, is marthannach dhó.

LII.

A thómhús má dháiltar tráth, sin siar é arís
 Fé chlóca bháitte dhfháisc sé ar thiatar dhuibheacht
 Is áis chun siamsa ghrinn don chóip go bráth,
 'S dá dheóin gur thárla a fhás 's a riar 's a chríoch.

LIII.

O's fánach dhuitse ar an gcrúinne seo théacht go teann,
 'S go bárus neimhe ná hoscailtear, éigheamh go lom
 Indiu, 's gur tusa tu féin, cár bhfhéarrde dhuit
 Imbáireach, tuig, 's nach tusa tu féinig ann ?

LIV.

Caitheamh tiugh ná dein ar chnú do ré
 'S ná fan go tur um so agus súd ag plé ;
 Do bhfearra liúmsa an t-aér is canna 'en digh
 'Ná a heasnamhse dhom lot—nó súghlach géar.

LV.

Is eól dom cháirdibh grádh mo charrbhassa
'S m'athphósadh lá san áit i geleachtaim bheith ;
Ar Réasún tseasc gur chuireas tóir an fháin,
'S gur óigbhean d'ál an ghrápa a ceangladh liom.

LVI.

Le nuariail is téad ó réitighim " Tá " agus " Níl,"
Agus " Suas Síos " an tsaoghail ó's léir im dheáidh de
laoighic,
Dá éis níor tharla im líon, cé chuarduigheas gach féith,
Cruadhshnaidhm ba ghléire préimh is fáth 'ná—Fíon.

LVII.

Is féach ar m'Airimh—tráchtaid eólaigh ceacht,
Ghá léigheamh gur dháileas áis le cómhaireamh ceart ;
Ní dheárna ar ndóin acht baínt ón bhféilire an
Indé fuair bás 's Imbáireach íós gan teacht.

LVIII.

Le déadhmaighe chonnaesa dorus an tabhairne amach,
Fém dhéim sa doircheacht cosmhaileacht aingil ba gheal,
Is soitheach n-a ghlaic aige ag teacht—lem béal gur
chuir,
Go ndéininn fromhadh air ; 's ar mh'fhocal ba dhearg
an lucht !

LIX.

Sé an dearg so an fhíona an laoighic a bhádhann go deó
An dathad trodbhuidhean an tríochad táir 's an dó ;
An feallsamh fáthach eóil a ghreadathruigheann
Luaidh neammaith an tsaoghil go mbíonn n-a cáimibh
óir ;

LX.

An Mahmúd maoidhte, an tighearna taithiceach tréan,
 Ar tháin na duibheachta, a bhíonn go cealgach claon
 Ar tí an anma i bplé —idir scáth is scíos—
 Gur breágh do-ní le claidheamh a leagadh i n-agma'n lae.

LXI.

Má's lathartach neámhdha atá agam faram, cia scéith
 An masla air go dána, 'á rádh gur seanadhol é?
 Má tá n-a bheannacht nár chéim é a chaitheamh go
 bráth?
 'S n-a mballacht má tá, in' áit cia dhearbhcuir é?

LXII.

Balsam an tsaoghail is éigin diúltadh dho!
 Ar eagal, am éigin, éileamh cunntais ionn;
 Nó, d'aonbhreib súil le digh is beannuighthe réim
 San eascair a théacht fén gcré dhon lionnsca chuirp!

LXIII.

Bhur n-ifreann áir 's bhur n-árus séin dar ndóigh!
 Do cinneadh le tábhacht gur trághadh dhon tsaoghal so
 is nós;
 Is ráfla bréag gach sceól, acht focal amháin;
 Ar oscailt don bhláth dhon bhás a théigheann go deó.

LXIV.

Nach seóidh le suidheamh na mílte milliún ar fad,
 Róinne slighe na duibheachta do sciúird amach,
 Gan saoi aca theacht chughainn thar n-ais dár seóladh
 cruinn,
 Acht eólus roimhe do dhírigh sa tsiubhal gach neach.

LXV.

An taimgreacht dhfág lucht crábhaidh 's gasra an léighinn,

Tamall n-a bhfáidhe ráinig 's chaitheadh a bhféith,

Nil ann acht camadam scéal a reacaidís tráth

D'éis aislinge dfhagháil 's n-a dheáidh sin casadh ar a néall.

LXVI.

M'anam na n-ae sa spéir dhofheisciona seal

Do raideas ag éileamh réad den bhiath seo le teacht ;

Is tar éis gur filladh thar n-ais dom anam le scéal,

Do fhreagair go tréan : " Me fhéin is ifreann 's is neamh " ;

LXVII.

'Sé is finnebhrógh neámhdha fagháil ar dhearbhtóil shógha ;

'Sé is ifreann gránna scáil an anma á dhóghadh

Tré lár an doircheacht smóil, ór lingeamair tráth,

'S a ghirreacht an spás nach fuláir dúinn casadh air go deó.

LXVIII.

Nil ionnainne acht fál íomháigh i ndruíochtlainn ghlé,

Ag imtheacht de ghnáth ar stáir mórthimcheall léis,

Is máighistir cinn na ngléas sa doircheacht áigh

An t-inneal n-a láimh 's é lán de sholus ón ngréin ;

LXIX.

Nó áireamh fuirinne an chluiche imrigheann sé léir

Ar an gelár so fidhchille ar chroicnibh oidhche is lae ;

Ghá mbogadh seadh bhíonn gan staonadh, á lámhach

's á gcosc,

'S á sáth n-a nduine 's n-a nduine n-a bprímhuid fhéin.

LXX.

An liathróid mhear, mar raidthear, téigheann go cruinn
'S ní fhiafróidh feacht an deas no clé badh chuibhe ;
'S an té do chaith thu síos ar an ngrianfhód nglas
Is diail, ó, ar fad is feas dó féin a ghníomh.

LXXI.

Tá an lámh ag scríobhadh na línte ar saothar seóil
'S ar chrábhadh chroidhe nó ar ghaois gach éinne beó
Ní stríocfar méar sa ghnó, ná ás, ná mír,
'S ní báthfar scríd dar scríobh i dtréantsruth dheór.

LXXII.

'S an canna ar a bhéal fé, an spéir seo is aithnid do chách,
'Na mairimid fé, cumhang daor, go dtagann an bás,
Ná féach le cabhair id ghábhadh ón gcanna, agus é
Gan acmhuing gan réim mar théigheann ár samhailna
ghnáth.

LXXIII.

Den chéadchré deineadh fear deiridh an tsaoghail i
bhfioghair,
'S don réidhbhaint deiridh do cuireadh dá réir an síol ;
'S ar chruthú an tsaoghail do scríobhadh le héifeacht
pin
An scéal a tuigfar nuair a thiocfaidh dhon tsaoghal a
chríoch.

LXXIV.

Indé do ceapadh an spreagadh so thárla indiu,
'S an réim nó an danaid a leanfaidh imbáireach air ;
Cá dtagair ar stáir ? Cad chuige é ? Ca dtéighir ? Ní feas ;
'S dá réir sin feasta bí ag tarraing 's ag trághadh ar an
ndigh !

LXXV.

Creid uaim an stair seo : nuair casadh me ar bheóibh an
tsluaigh

De ghuaillibh lasartha an tSearraigh, a thóg me ar cuaird,

Gur caitheadh Parwín is Muistairí díhomh raith
San chré le hanam do ceapadh im thómus tuas ;

LXXVI.

B'in cuisleóg a chorrúigh le camann don bhíon im chre at
'S le fonómhaid dá cluiche, ariú, is cuma deirbhís na
gcleas ;

Mo mhiotaisa bíodh gur leamh, bheadh eoch air n-a chorp
D'osclóadh an dorus ná leogfaidh an pípire isteach.

LXXVII.

Is dearblitha liúm, má's fonn do sholus an fhír

Fearg am scúmhadh nó úrshruth muirinne am shnaoighe,

Go mbfhéarr a ghoragha thuilheacht sa tabhairne im
chionn

'Ná a chailleamhaint dúinn i gclúid tigh phobuil ag
guidhe.

LXXVIII.

As ucht neamhnídh gan chéill, mo léir, a thathant fé
shnaidhm

Ar ghearrarud chéille éirighe searbh de chuing

Na mbéas nach ceadaithe d'aon 's a bhagairt dá réir,
Dá snapadh ar an éill dul tréith dhó i bpeannaid do
shíor !

LXXIX.

A chréatúir d'aiseag air fairsinge niamhghlan óir

I n-éiric dheascaidh a raid sé ar iasacht dó ;

Agus agra um fhiachaibh fós nár aomhuigh neach
'S nár fhéad a seasamh—nach mairg do riar mar ghnó !

LXXX.

A Rí na bhflaitheas, ó leagais go dlúth im ród
Slímdhuil ghreamaithe is gaisteanna rúin i gcóir,
Den olc roimh ré ná cóirigh lion dom shlad,
'S a mhaoidheamh dá bharra gur peacadh ba thrúig lem
breódh.

LXXXI.

A Dhia do chruthuigh an duine dhen chré seo is lugha,
Agus piast an donuis ar innealaibh Éden dfhúig,
Chun an duine sin léig párdún, 's a bhriathar toigh
I ndiaidh na gcortha thug dorcha an spéir n-a ghnúis.

.

LXXXII.

Le folach na neóll um nóin dam analá ar fhaid
Mar d'imthigh an gósta crón san Ramazán as,
Sa chró n-a maireadh fá rath O Rudaighe criadóir
Do chonnaic mé seódh de chlódhanna ar leathandáil
bheacht.

LXXXIII.

Bhí gach uile shórd ar chlódhanna, an t-árd 's an beag,
Feadh 'n fhalla ann i gcóir is slógh ar an lár go tiugh ;
Glór ag áρθaighe aca ; agus aicme eile fós
Murar bhalbh a mbeóil, gur leó gur sháimhe an tost.

LXXXIV.

Dubhairt eascair dhen tréad : " Ní fhléadfadh aigne a
mheas
Gur scaradh mo chrése ón chré seo an tailimh amach,
'S mo ghné do dhealbhadh glan, go dtreascarthaí mé
'S me chartadh dhá éis don chré go haindeis thar n-ais "

LXXXV.

Dubhairt soitheach a dó : “ Dar ndóigh badh leanbh le
ráig

A bhrisfeadh an próca ar n-ól dá lathairt a sháith ;
’S an t-eóluidhe a cheap lena láimh an soitheach n-a
chlódh

I racht buile fé dheóidh ní dóigh go leagfaidh é ar lár.”

LXXXVI.

Do stadadh go ciúin go ndubhairt, d’éis tamaill de shos,
Eascair sa chúil is gnúis nár dhathamhail air :

Is cúis chun magaidh is suilt a aindeise atú—
Acht glac an té chúm me an i bpúdhair a laguigh le
crith ? ”

LXXXVII.

D’éirigh clódh dhen chóip ba ghliomndraighe gob,
Fraoch n-a ghlór, is dreóilechrut súifíoch air :

“ Ca heól dúinn cúrsaí pota ó aon chriadóir—
Agus cia is criadóir ’s is próca, a rún chroidhe, annso ? ”

LXXXVIII.

“ Ariú,” arsa ceann eile, “ tá fuireann is innsid dréacht
Ar ughdar a leogfaidh chun ifrinn claidhte i bpéin

Na soithigh gur fríth aon bhéim n-a gelúid sin istigh,
Acht is prionnsa dfhear shoilbh é, ’s ná cuirimis suim
sa scéal.”

LXXXIX.

Arsa soitheach : “ Biodh tréad le céird ’s le ceannach
ag claidhe,

Acht do thriomuigh mo chrése i réim an dearmaid shír ;

Acht féach, le seanadhigh líontar ciumhsa mo chléibh
Is tiocfad ón dtaom i scéimh na maise n-a mbínn.”

XC.

Sa scilge scléipe is plé n-a measc ann a thárla
 Do chonnacthas an rae ba léir a theastuigh ón dtáin sin ;
 Le chéile chraitheadar lámha : “ Ariú, an gcloisir, a
 laogh !
 Sin uilleanna an daonnuidhe féin ag cnagadh sa rás do ! ”

.

XCI.

Nuair dhruidfead le béag faghaim gléasta fleadhfhíon
 suilt,
 'S a thonach dá éis ann léig dom chleasuidhe chuirp ;
 Déintar m'aibíd tiugh de dhuille an fhín fhéil,
 Is cuirtar fi'n gcré me ar thaobh an gharraidhe amuigh.

XCII.

Mar a dtiocfaidh ón gcúil 'nar súghadh i leabaidh me
 im luighe
 Boltanas cumhra srúille fairsinge fín,
 Le súil go mblaisfeadh gach naoi de dhrongaibh na
 subhach
 An bolaith maith úd 's é ag siubhal go neamhchuisseach
 roimhe.

XCIII.

Tá dfhaid agem thnúth le múscailt íodhal abhfus
 Go ndeachaidh amudha creideamhaint an tsaoighil orum,
 Mo chlú gur dhíolas leis ar chnagaire 'en lionn,
 Is m'anam dá chionn ar fhonn na laoidhe seo 'em chuid.

XCIV.

Um atharrach bhéas is tréan a thugainn mo mbóid—
 Má ba mheasta me i gcéill nó saor ó iomroll an óil ;
 Acht do ghléasadh buige na rós 's an earraigh ar réim,
 Is m'aithreachas caol do réabadh orm go dreóil.

XCv.

Dá mhéid a bhí an fíon neamhdhílis dam lem beó,
'S gur thréigeas dá dhruim ar fríth agam d'onóir,
An druing seo i mbun tighthe óil, cadé a cheannuighid
Is saordha 'ná an nídh seo a dhíolaid liom fé thómhús ?

XCvI.

Mo chreach fhada an t-earrach go meathann is scáil na
rós,
'S le caitheamh go stracathar meamram bláith na n-óg ;
Is Feallamhail lághach an cheóil do spreagadh go pras
Cad as di ? Cá ndeachaidh ? Ní fheadair na fáidhe is
mó !

XCvII.

Dá mb'áil le Luimreach an Tobair aon radharc amháin
Dá thásc a nochtadh, nó i gcosmhaileacht taidhbhrimh
trácht,
Do lingfeadh le feidhm n-a dháil an fánuidhe bocht
Mar fhásaid bruibh as an gcosair ag leaghadh sa pháirc !

XCvIII.

Dá mb'áil le haingeal a flaitheas na glóire anall
An cáirde a cheapadh dhon phaitinn seo róinn i n-am,
Is atharrach sceóil, ó pheann an mháighistir thailc
Dfhagháil n-a leabaidh, nó an sanus do ró-scrios lom !

XCIX.

Dá ndeimís féin, a laogh, leis an nduine sin, cuir,
Chun imtheachta claona an tsaoghail a thuiscint go bun,
Nach tréan ó mhullach go troigh a bhrisfimis é,
'S é chumadh dá éis ar scéimh nur ghilide a chrut !
· · · · ·

C.

Dá fhinneacht an rae sa spéir ag tuidheacht d'ái bhfios,
 Nach minic n-a dhéadh so i méid 's i luighead í dhul;
 'S le méin ag tuidheacht d'ár bhfios, nach minic a
 dréim
 Fén ithir seo 'ar n-éis—'s gan *mése* roimpi abhfus !

CI.

Nuair thograin gluaiseacht ruaig na rae, a Sháicí,
 Tré iolar an tsluaigh ar fuaid an fhéir n-a suidhe,
 'S dom chuansa fhéin go dtíghir go soilbh id chuaird—
 Cuiridh an cuach gan chnuas béal fé ar an íoghair !

TAMAM.

TAGRA.

II. *Éag na maidne nár chirt* : San Domhan Thoir, tuairim is uair an chluig roimh bhreacadh an lae ar maidin, tagann lunnradh, mar bheadh camhaoir, fan íoghair na spéire. An *Chamhaoir bhréige* a tugtar air. Ní fhanann sé acht tamall beag.

Fé tháthamh .i. n-a chodladh.

IV. *Tuidheacht na callainne nua* .i. teacht na bliana nua. Ar *Comhnuocht an Earraigh* .i. an uair a bhíd an oidheche is an lá ar comhfhaid, iseadh thosnuigheann an bhliain sa Pheirse. Bíonn lá féile aca fós an chéad lá den bhliain nua. Tagann an t-earrach an-obann san tír sin. Ar éigin a bhíonn sneachta an gheimhridh leachta nuair a bhíd blátha agus scothanna ar fagháil go flúirseach.

Gealachrobh Mhaoise : Tagairt do Exodus, iv.

6. Samhluigheann an file na blátha bána do bheith ar ghile láimhe Maoise nuair a shín sé uaidh í.

Mearanál Iosa : Do réir na bPeirseach is ina anáil a bhí comhachta Iosa.

V. *Iráim* .i. cathair a bhí san Araib. Do foluigheadh fén luimreach ghainmhidhe é.

Corn seachtfháinneach Seámsíd : Impire Peirse do b'eadh Seámsíd. An cailliúir a ceapadh lena linn sin, is air a bhí Omár agus an móirfheisear suadh eile ag obair ghá cheartú. Bhí corn draoidóireachta aige ara raibh seacht bhfáinní gréasta, ar aithris na seacht bhflaitheas, agus na seacht bpláinéad, agus na seacht bhfairrgí, etc.

- VI. *Feallamhail* .i. Philomel, éan na hoidhche.
Arsaidheacht teanga .i. Pehlebhí, an ainm atá aca ar chanamhaint den tSeanpheirsís.
An scáil bhuidhe : Tagairt don rós dearg a bheith mílíteach, nó neachtraca, don rós bhuidhe gur cheart di bheith dearg.

- VIII. *An Bhaibilín* : Tugtar an Bhaibileóin air leis sa Ghaedhilg.
Lathairt .i. lionn.

- IX. *Caicobád* : Rí comhachtach sa Pheirse. Chuir sé mórán dúithchí féna smacht. Sa bhliain 1219 do dhein rí dhe. Agus sa bhliain 1234 fuair sé bás de dheascaibh nimhe a thug a mhac dó.

- X. *Caichosrú*. Rí comhachtach eile é sin go bhfuil cur síos ar a mhórgníomharthaibh san *Sedhndma* .i. i gceann desna seódaibh is luachmhaire i bhfilidheacht na Peirse. Nuair a bhí sé i mbláth a nirt is a rachmusa do thréig sé an saoghal, agus d'imthigh go hobann a d'iarraidh suaimhneas go dtí ball iargcúldha. Fuair sé bás sa bhliain 1199.

Rustum. Isé sin Oscar nó tréanfhear
finnscéaluidheacht na Peirse.

Zál ab ainm d'athair Rustum.

Hálim Taí. Isé sin Guaire na scéaluidheachta
san Domhan Thoir.

XI. *Mahmúd.* Impire árdchomhachtach a bhí san
Domhan Thoir. Chuir sé an India féna
smacht.

XIII. *An druma úd i gcéin* .i. druma dá bhualadh
leathsmuigh de thigh mhór.

XVII. *Sultán* .i. rí.

XVIII. *Mar mbíodh Seámsíd ag ól* .i. I gcathair
Phersepolis. Deirtheas gur bh'é Seámsíd
a thóg an chathair sin ar dtúis.

Bahrám .i. Bahrám Gúr .i. Bahrám an Asail
fhiadhain, rí Thír na Sassáine. Bhí seacht
gcaisleáin aige, agus gach caisleán aca ar
mhalairt dátha. Thárla Bahrám uair ag
fiadhach asail fhiadhain, agus tháinig díle
bháistighe ar an dtalamh, ar chuma gur
sloigeadh ann Bahrám féin agus a chaisleáin
go léir.

XXI. *Seacht n-aosa* .i. Seacht bpláinéid, agus míle
bliain do gach pláinéad aca.

XXIII. *Cuilce* .i. leaba.

XXV. *Muezzín* : Oifigeach a bhaineann le mosc
Mhohamiteach. Isé cúram a bhíonn air ná
na trátha guidhe dfhógairt don phobul.

XXXI. *Satharn* .i. Tighearna an seachtmhadh neamh.

XXXII. *Mise agus tusa* .i. beith no pearsantacht éigin ionroinnte a bheadh contrártha don iomlán.

XXXIII. *A tréad* .i. na réilthíní.

XXXIX. *An braon a doirtear*. Nós atá aca sa Domhan Thoir .i. beagán den bhfion do dhortadh ar an dtalamh sara n-óltar an gloine.

XLI. *Caingne* .i. cúiseanna nó ceisteanna.

XLV. *Ferráis* .i. seirbhíseach, fear puible do chur suas.

XLVI. *An Sáici* .i. an té bhíonn ag roinnt na dighe.

XLVIII. *An cró nach náid* .i. an Tigh is neamhní

L. *Aon beagedil* .i. rud suarach. *Alif* .i. Ailm, ainm an chéad litir dhen aibghitir, an focal atá ag Omár annsan.

LI. *Omháh go máhi* .i. ón iasc go dtí an ghealach.

LIII. *Théacht* .i. ón dtéachtadh.

LVII. *An* .i. uasal.

LIX. *An dathad trodbhuidhean, etc.* Is dóigh lena lán san Domhan Thoir gur dhá chreideamh dhéag ar thrí fichid atá san domhan ar fad. Creideamh Mhahomit orthasan, do réir cuid dá n-ughdaraibh ; gan é ortha do réir tuilleadh aca.

LX. *Táin na duibheachta* .i. Tagairt do mhuinntir ghuirm na hIndia gur chuir Mahmúd féna smacht iad.

LXI. *Lathartach* .i. lucht, nó lionn.

- LXIV. *Nach seòldh* .i. nach iongantach.
- LXVI. *Réad den bhith seo* .i. ádhbhairín eóluis ar rúindiamhair an tsaoghail seo.
- LXVIII. *Druiochtlainn* .i. Saghas *magic lantern* a chítear go minic san India fós .i. úirlis i bhfuirm muil rotha ; é follamh istigh ; pictiúirí tairngthe ar an dtaobh istigh dá chlúdach ; é meáidhte chomh cothrom san, go bhfanann sé ag síorghluaiseacht timcheall ; coinneal ar lasadh istigh ann.
- LXXV. *Nuair casadh me, etc.* .i. nuair a rugadh me.
An Searrach. Ainm réilthín é sin.
Parwín .i. an Traighdín, na Pleiades.
Muistarl .i. Jupiter.
- LXXVII. *Goragha* .i. ón gha d'adhainfeadh teas.
- LXXXII. *Ramazán* .i. mí troscaidh na Mahomiteach.
- LXXXVI. *Atú* .i. atáim.
- XC. *An rae* .i. an rae nua a 'niseann don Mhahomiteach go bhfuil a throscadh ar leathtaoibh.
An rás .i. ag rith fé dhéin an tsoiléir.
- XCI. *Duille an fhín* .i. duilliúr na fíneamhna.
- XCIX. *Cuir* .i. connradh, margadh.
- C. *Dréim* .i. strapadóireacht.
- CI. *Iolar an tsluaigh* .i. an sluagh líonmhar.
Cuach gan chnuas .i. gloine follamh.

leabha saeùilge.

béal an uaignis

pádraic ó Conaire. Clúdaic. 3/6.

leabhar é seo a bfuil balao na creapóige agus a uair : an té naé bfuil ré n-a cumar an catair duair geirib ré oraoirdeact na ghenoc ann ; an té com fán otuait, noctócar ionganair do nár eus ré p ariam ceana de bárr a léigte.

an crann seághach

Airtí agus Mion-Sgealta ó lann pádraic uí ó Clúdaic. 3/6.

Se leabhar seo tá cur de na rseilínib ir fearr o pádraic ariam 7 tá fíor as sáe saeùilgeoir naé

CUISLE NA hEIGSE

Cnuasacht dán do ceapadh le n-ar linn féin.

EAMON CUIRTEIS do chruinnigh.

NA dánta atá ins an leabhrán so, toghadh iad a sa bhfile is fearr a sgríobh agus atá ag scríobhadh i n-a féin le fiche éigin blian. Tá idir triochad agus da annso againn 'a dhearbhu dúinn go bhfuil filí óga chughainn 'na bhfuil cuisle na h-Eigse Gaedhli brioghmhar as a bhí riamh.

Clu

MAIDEAN I mBEARRA AGUS DANTA EIL

OSBORN BERGIN, Ph.D. do scríobh. Clúdaic.

IS beag duine óg no sean de lucht na Gaedhilge indiú atá gan eolas ar an amhrán a thugann tiodal do so. Sé classic na Nua Ghaedhilge é. Ní gádh dúinn do radh i dtaobh an ughdair, tá a ainm i n-airde, ag muinntir na h-Eireann acht ag scoláiribh an Mhoir, ar léigheann agus ar fhíor-eólas.

28.1
**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
